

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

**Методичні рекомендації
до виконання індивідуального розрахункового завдання**

з дисципліни «Банківський менеджмент»

для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
денної та заочної форми навчання
рівень освіти (магістр)

Харків
НТУ «ХПІ»
2024

Методичні рекомендації до виконання індивідуального розрахункового завдання з дисципліни «Банківський менеджмент» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання рівень освіти (магістр) / уклад. О. В. Насібова. – Х. : НТУ «ХП», 2024. – 13 с.

Укладач: О. В. Насібова

Рецензент: Є. М. Строков

Кафедра обліку і фінансів

1. Загальні положення

Розрахункова робота – важливий етап навчального процесу і один з елементів науково-дослідної роботи студента в його спрямованості до одержання вищої кваліфікації бакалавра.

У розрахунковій роботі здобувач вищої освіти має показати:

- знання і правильне розуміння закономірностей, що складаються у фінансовій сфері;
- уміння працювати з інформаційними джерелами, користуватись законодавчим та інструктивним матеріалом, викладати свою точку зору на проблемні питання та робити обґрунтовані висновки щодо поліпшення фінансових відносин і вдосконалення фінансової системи;
- здатність використовувати здобуті теоретичні знання у процесі аналізу та узагальнення цифрового матеріалу, застосовувати сучасну методику дослідження з використанням таблиць, графіків, схем, діаграм та інших графічних рисунків

Розрахункова робота повинна відповідати таким вимогам:

- бути самостійним дослідженням, присвяченим вирішенню актуальних питань в області фінансів;
- включати в себе елементи нових розробок, які сприяють ефективному вирішенню проблем порушених в цій роботі;
- відповідати загально прийнятим вимогам і правилам оформлення науково-дослідних робіт.

2. Зміст роботи

Розрахункова робота повинна містити:

- титульний лист
- зміст
- вступ
- основну частину (3 розділи)
- висновки
- список використаних джерел
- додатки

Робота повинна складатися з 3-х розділів, по 2-3 параграфи в розділі.
Загальний обсяг роботи 20 – 25 сторінок.

2.1. Вступ

У **вступі** стисло розглядаються поставлені проблеми, та обґрунтовується актуальність теми, її теоретичне та практичне значення. Обґрунтовуються цілі та задачі дослідження. Дається перелік авторів, роботи яких склали основу для підготовки матеріалів дослідження. Дається короткий опис структури і обсягу роботи. Обсяг вступу не повинен перевищувати 2-х сторінок.

2.2. Теоретичний розділ

У **першому (теоретичному) розділі** розглядаються теоретичні питання з теми. Необхідно визначити сутність проблеми, її значення. Проаналізувати публікації в науковій і періодичній літературі по даній темі, викласти свою точку зору на розглянуті питання. Особливу увагу слід приділяти останнім публікаціям по темі дослідження. У цьому розділі студент повинен показати вміння рецензувати і узагальнювати теоретичні матеріали. Обсяг розділу 8 - 10 сторінок.

Тема 1. Теоретичні основи банківського менеджменту

Тема 2. Організація банківської діяльності

Тема 3. Система планування банківської діяльності

Тема 4. Управління власним капіталом банку

Тема 5. Управління пасивами банку

Тема 6. Управління активами та позабалансовою діяльністю банку

Тема 7. Управління ліквідністю банку

Тема 8. Управління банківськими ризиками

2.3. Аналітичний розділ

У другому (аналітичному) розділі, виходячи з загальних теоретичних положень, розглянутих у теоретичному розділі, на підставі даних таблиці 2.1 та використовуючи матеріали теоретичної частини роботи, необхідно проаналізувати таке:

- ефективність використання показників якості активів банку;
- стратегію оптимізації управління пасивними операціями банку;
- рівень ліквідності банківської стратегії.

А також зробити висновок щодо визначення досягнутого рівня прибутковості банку як результату управління структурою власного та залученого капіталу.

Сучасний банк є складним фінансово-економічним утворенням, тому розглядати його потрібно як систему, яка має свої власні цілі, задачі та функції. При цьому розглядання різних процесів в діяльності банку та об'єктів управління цими процесами становить суть підходу до побудови аналізу та повинно вирішувати ті задачі чи виконувати ті функції, які б дозволяли приймати сучасні компетентні рішення при управлінні діловим оборотом комерційного банку.

Існуючі підходи до аналізу діяльності банку визначаються різноманітними його видами та методами.

Модель аналізу дозволяє виявити оптимальне співвідношення прибутковості та ліквідності банку або визначити, чи дотримується менеджер банку в активних і пасивних операціях необхідної диверсифікації та раціональності управління портфелем банку. Виходячи з вищесказаного, будується баланс банку (таблиця 2.2), визначається якість та структура активів і пасивів банку.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані проєкта

Агрегат	Статті балансу банку, тис. грн	Варіант					
		1	2	3	4	5	6
	Актив						
A1	Касові активи, всього:	23	22	34	44	45	29
a5	кошти на коррахунках в інших банках	4,6	8,4	5	7	4	9
A6	Цінні папери, всього:	9,4	7,9	7,5	9,3	8,4	8,2
a7	державні цінні папери	2,9	3	2,1	2,3	2,5	3
A10	Позики, всього:	90	84	100	95	85	94
a12	банківські	28	21	23	25	28	26
a14	прострочені	13	15	12	11	10	15
A15	Інші активи, всього:	45	42	45	44	42	40
a16	інвестиції	12	11	12	10	11	12
a17	нематеріальні активи	17	16	17	15	16	18
a18	інші активи	14	15	15	16	14	14
Баланс (A1+A6+A10+A15)		167,4	155,9	186,5	192,3	180,4	171,2
	Пасив						
01	Зобов'язання	33	35,9	35	38	28	23
04	Строкові зобов'язання	17,4	10	15,5	13,3	22,4	22,2
05	Строкові депозити клієнтів	10	10	7,5	6	15	10
06	Банківські займи	14	10	2,1	10	12	15
07	Довгострокові зобов'язання	8	9	12	5	8	9
08	Інші зобов'язання, всього	30	10	22	28	22	36
C1	капітал, всього	72	85	95	92	90	75
C2	Статутний фонд	30	40	34	44	40	38
C4	Додатковий капітал, всього	15	15	19	21	18	15
C6	Загальні резерви банку	10	9,9	15	10	10	10
C8	Прибуток	36	30	45	51	49	38
Баланс (01+04+08+C1+C4)		167,4	155,9	186,5	192,3	180,4	171,2

Таблиця 2.2 – Агрегований баланс банку

Агрегат	Статті активу банку	Агрегат	Статті пасиву банку
A1	Касові активи, всього:	01	Зобов'язання:
a2	Валюта (каса)	02	Кошти до запитання клієнтів
a3	Резерви	03	Коррахунки банків
a4	Кошти на коррахунку у НБУ	04	Строкові зобов'язання
a5	Кошти на коррахунку у інших банках	05	Строкові депозити клієнтів
A6	Цінні папери, всього:	06	Банківські займи
a7	Державні цінні папери	07	Довгострокові зобов'язання
a8	Цінні папери у портфелі банку на продаж	08	Інші зобов'язання, всього:
a9	Цінні папери у портфелі банку на інвестиції	09	Кредитори
A10	Кредити, надані клієнтам (позики), всього:	010	Інші зобов'язання
a11	Короткострокові		Сукупні зобов'язання (01+04+08)
a12	Банківські	C1	Капітал, всього:
a13	Довгострокові	c2	Статутний фонд банку
a14	Прострочені	c3	(сплачений) Фонди банку
A15	Інші активи, всього	C4	Додатковий капітал, всього:
a16	Інвестиції	c5	Нерозподілені резерви
a17	Нематеріальні активи	c6	Загальні резерви банку
a18	Інші активи	c7	Збитки поточного року
a19	Відвернені засоби, витрати та збитки	c8	Прибуток
Баланс (A1+A6+A10+A15)		Баланс (01+04+08+C1+C4)	

Моделі аналізу балансу банків базуються на нормативах, встановлених Базельською угодою в липні 1988 року. Методика аналізу також містить ряд коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан установи. Нормативи Базельської угоди вибрані як орієнтири, при цьому також застосовуються значення коефіцієнтів та показників Інструкції про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків НБУ.

Для формування об'єктивного уявлення про фінансово-економічний стан банку, застосовують два блоки аналізу:

- перший блок аналізу охоплює показники якості активів та пасивів, їх ліквідність та може бути застосований також для оцінювання фінансової стійкості банку-позичальника;

- другий блок аналізу охоплює оцінювання ефективності діяльності банку, додаткові показники ефективності, а також причини змін основних показників та деталізацію факторів ефективності діяльності банку.

Ця система показників, які оцінюють ліквідність та прибутковість банку, значною мірою орієнтована на розробку рекомендацій особі, яка приймає рішення.

За результатами аналізу фінансових показників діяльності банку достатньо просто сформулювати рекомендації для особи, яка приймає рішення щодо оцінювання діяльності банку, оскільки колонки, що розшифровують економічне завдання показників в таблицях 2.3–2.7, мають посилання на взаємозв'язки та пріоритети коефіцієнтів.

Група показників якості активів дозволяє їх оцінити відносно до ресурсної бази банку. Доходні активи найбільш важливо оцінити відносно до платних активів (k_2), тому цьому коефіцієнту надано перевагу порівняно з традиційним показником (k_1), оскільки активи можуть не забезпечувати необхідного рівня прибутковості для виконання зобов'язань за платними пасивами.

Економічні параметри інших показників відображені безпосередньо в таблиці 2.3.

2.4. Оптимізаційний розділ

Поряд з аналізом активних операцій потрібно зосередити увагу на структурі пасивів банку. В показниках структури пасивів відображені параметри, які характеризують стійкість банку, структуру зобов'язань, ступінь мінімізації ризику ліквідності та рівень достатності капіталу.

Аналіз капіталу покликаний з'ясувати, чи може банк гарантувати достатній захист коштів своїх вкладників.

Найсуттєвішим елементом аналізу капіталу є оцінювання цієї достатності або адекватності для збереження коштів своїх клієнтів.

Банк постійно повинен мати певний мінімальний обсяг капіталу. Як правило, це рівень капіталу, необхідний для одержання відповідних ліцензій на здійснення банківських операцій. Коли ж мінімальний рівень

капіталу стає недостатнім для захисту вкладів клієнтів, потрібно вчасно прийняти рішення щодо його збільшення.

Таблиця 2.3 – Аналіз активів банку

Визначення показника	Розрахунок	Оптимальне значення коефіцієнта	Економічне значення показника визначає:
$k_1 = \text{Доходні активи} / \text{Активи}$	$(a_5+A_6+A_{10}+a_{16}+a_{18}) : (A_1+A_6+A_{10}+A_{15})$	0,75–0,85	питому вагу доходних активів в складі активів (необхідно розглядати у взаємозв'язку з k_2)
$k_2 = \text{Доходні активи} / \text{Платні пасиви}$	$(a_5+A_6+A_{10}+a_{16}+a_{18}) : (O_1+O_4)$	$\geq 1,0$	відношення доходних активів до платних ресурсів (має пріоритет перед k_1)
$k_3 = \text{Позики} / \text{Зобов'язання}$	$A_{10} : (O_1+O_4+O_8)$	$> 0,7$ (агресивна політика); $< 0,6$ (обережна політика)	агресивну або обережну кредитну політику банку; при агресивній політиці верхня межа – 0,78, далі – невизначено небезпечна діяльність; при обережній кредитній політиці нижня межа – 0,53; нижче – можливість збитків
$k_4 = \text{Банківські займи} / \text{Банківські позики}$	$O_6 : a_{12}$	$\geq 1,0$ замовник $\leq 1,0$ кредитор	можливість проведення агресивної або обережної кредитної політики банку; якщо банк – замовник, тоді допускається $k_3=0,6$; якщо банк – кредитор, тоді допускається значення $k_3=0,7$
$k_5 = \text{Позики} / \text{Капітал}$	$A_{10} : (C_1+C_4)$	$\leq 8,0$	ризикованість позичкової політики: значення більше 8,0 говорить про недостатність капіталу або про агресивну кредитну політику банку (порівнюють зі значенням k_3 та k_4)
$k_6 = \text{Прострочені позики} / \text{Позики}$	$a_{14} : A_{10}$	$\leq 0,04$	питому вагу прострочених позик у позичковому портфелі банку
$k_7 = \text{Резерви на позики} / \text{Позики}$	$c_6 : A_{12}$	$\leq 0,04$	резерви на покриття збитків по позиках; не менше показника k_6

Таким чином, основне завдання аналізу капіталу полягає в тому, щоб вчасно визначити обсяг капіталу та збільшити його до необхідного (таблиця 2.4). Аналіз ліквідності проводиться, щоб визначити, чи спроможний банк відповідати за своїми зобов'язаннями у терміни та без втрат.

Найпростіший метод роботи банку – збереження певної частини своїх активів у ліквідній формі. Скажімо, грошову готівку, залишки на коррахунках у Національному банку, а також в інших банках, державні цінні папери, тобто в тій формі, яка дає можливість швидко перетворити їх на готівку.

Таблиця 2.4 – Аналіз пасивів банку

Визначення показника	Розрахунок	Оптимальне значення коефіцієнта	Економічне значення показника визначає:
k_{11} = Капітал / Активи	$(C1+C4):(A1+A6+A10+A15)$	0,08–0,15	фінансову стійкість банку: при $k_{11} < 0,08$ – границя надмірної небезпечності – ризик банкрутства; при $k_{11} > 0,15$ – нетехнологічний та неконкурентоспроможний банк
k_{12} = Онкольні та строкові зобов'язання / Активи	$(01+04):(A1+A6+A10+A15)$	0,5–0,7	рівень терміновості (строковості) та надійності
k_{13} = Зобов'язання / Активи	$(06+07):(A1+A6+A10+A15)$	0,2–0,35	рівень терміновості та надійності
k_{14} = Онкольні зобов'язання / Всі зобов'язання	$01:(01+04+08)$	0,2–0,4	ступінь мінімізації ризику стійкості або затрат: $k_{14} = 0,2$ – мінімізація ризику стійкості; $k_{14} = 0,4$ – мінімізація операційних витрат
k_{15} = Термінові вклади / Всі зобов'язання	$05:(01+04+08)$	0,1–0,3	ступінь мінімізації ризику стійкості або затрат: $k_{15} = 0,1$ – мінімізація затрат; $k_{15} = 0,3$ – мінімізація ризику стійкості
k_{16} = Займи по всіх зобов'язаннях	$06:(01+04+08)$	0,25–0,40	ступінь мінімізації ризику стійкості або затрат: $k_{16} = 0,25$ – мінімізація затрат; $k_{16} = 0,40$ – мінімізація ризику стійкості
k_{17} = Інші зобов'язання / Всі зобов'язання	$08:(01+04+08)$	наближається до min	ступінь пасивної стійкості та якість управління іншими зобов'язаннями (штрафи, пені, неустойки)
k_{18} = Капітал / Власний капітал	$C1:(C1+C4)$	$\geq 0,5$	рівень достатності капіталу

Існує відповідний взаємозв'язок між ліквідністю та надходженнями. Він полягає в тому, що ліквідні активи, як правило, дають менший відсоток, ніж активи неліквідні (особливо кредити). Відтак банки, які приймають у ліквідній формі значну частину своїх активів, вірогідно, будуть менш рентабельними. З іншого боку, банки, які проводять агресивну політику отримання максимального прибутку, намагаються утримувати ліквідні активи на мінімальному рівні. Тому для практики правильно управляти ліквідністю означає підтримувати готівку на достатньому рівні, щоб банк міг вчасно і без збитків для себе відповідати за своїми зобов'язаннями.

Ліквідність банку оцінюється шляхом розрахунку спеціальних показників. У міжнародній банківській практиці з цією метою використовуються коефіцієнти ліквідності. Це співвідношення різних статей активу балансу кредитної установи з певними статтями пасиву або навпаки – пасивів з активами.

Розділ ліквідності банку (таблиця 2.5) відображає ступінь забезпечення найбільш нестійких за строками зобов'язань ліквідними засобами банку.

Таблиця 2.5 – Аналіз ліквідності банку

Визначення показника	Розрахунок	Оптимальне значення коефіцієнта	Економічне значення показника визначає:
k8 = Касові активи / Зобов'язання	A1:01	0,2–0,5	ступінь покриття найбільш нестійких зобов'язань ліквідними засобами
k9 = Касові активи / Онкольні та строкові зобов'язання	A1:(01+04)	0,05–0,3	ступінь покриття ліквідними засобами депозитів та вкладів; застосовується спільно з k8 для згладжування можливих скривлень структури депозитів та вкладів; пріоритетний коефіцієнт k8
k10 = Цінні папери / Зобов'язання	a7:(01+04+08)	0,15–0,40	потенційний запас ліквідності та використання вторинних ліквідних ресурсів; при k10 = 0,4 та k13 = 0,85 – виникає ризик збитковості; при k10 ≤ 0,15 та k3 ≥ 0,7 – виникає ризик ліквідності банківського портфеля

Завершальним етапом на шляху аналізу балансової звітності банку є визначення коефіцієнтів ефективності або прибутковості банку, яке побудоване на підставі відомої формули Дюпона. Ця комбінація дозволяє суб'єктам «моментально» оцінити значимість практично кожного з основних компонентів діяльності банку та виявити, які саме параметри банківської діяльності найбільшою мірою вплинули на його прибутковість.

Взагалі, доходність комерційного банку – це сумарний позитивний сукупний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються всі його операційні втрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій. Показники ефективності подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз ефективності діяльності комерційного банку

Визначення показника	Розрахунок	Оптимальне значення, %	Економічне значення показника визначає:
$k_{13} = \text{Прибуток} / \text{Активи}$	$c18 : (A1+A6+A10+A15)$	1,0–4,0	ефективність роботи активів
$k_{20} = \text{Прибуток} / \text{Дохід}$	$c8 : d3$	8,0–20,0	скільки прибутку отримано з кожної гривні доходів
$k_{21} = \text{Дохід} / \text{Активи}$	$(d_1+d_2) : (A1+A6+A10+A15)$	14,0–22,0	скільки доходів отримано з кожної гривні активів
$k_{22} = \text{Прибуток} / \text{Капітал}$	$c8 : C1$	15,0–40,0	ефективність використання власного капіталу
$k_{23}^* = \text{Мультиплікатор капіталу}$	$(A1+A6+A10+A15) : (C1+C4)$	8–16 раз	об'єм активів, який вдається отримати з кожної гривні власного капіталу

*) Якщо дане співвідношення більше 16, то це є свідченням того, що база капіталу банку дуже мала, та його можливості щодо подальшого залучення засобів вичерпані та неадекватні розмірам (росту) активів.

Якщо ж дане співвідношення менше 8, це говорить про те, що банк некваліфіковано використовує капітал та непрофесійно управляє структурою залученого та власного капіталу і, як правило, недоотримає можливий дохід (прибуток).

Використані в таблиці 2.6 агрегати d_1 , d_2 та d_3 мають такі значення:

d_1 – процентні доходи;

d_2 – непроцентні доходи (доходи від операцій з цінними паперами);

d_3 – валові доходи (d_1+d_2).

Причини змін основних показників ефективності можна визначити за допомогою фінансових коефіцієнтів (таблиця 2.7), які відображають якісні та кількісні параметри, що впливають на ефективність банківської діяльності.

Таблиця 2.7 – Фінансові коефіцієнти

Визначення показника	Розрахунок	Оптимальне значення, %	Економічне значення показника визначає:
k_{24} = Відсоткова маржа / Доходи	$e1 : d3$	6,0–18,1	рівень чистого відсоткового доходу – свідчить про ефективність процентної політики (див. k_{25})
k_{25} = Спред	$d1: [(a5+A6+ A10+a16) - r1:(01+04)]$	–	діапазон відсоткових ставок між вкладанням та залученням ресурсів; від'ємне або дуже незначне значення k_{25} говорить про те, що відсоткова політика є неефективною або збитковою; високе значення k_{25} означає або невикористання можливості у залученні допоміжних ресурсів (див. $k_{14} - k_{16}$), або досить ризиковий портфель активів (див. $k_3 - k_5$)
k_{26} = Процентні доходи / Активи	$d1:(A1+A6+ A10+A=15)$	10,0–18,0	розмір відсоткового доходу на одну гривню активів; відображає рівень ефективності та ризикованості вкладень
k_{27} = Непроцентні доходи / Активи	$(d1-d2):(A1+ A6+A10+A15)$	1,0–3,0	можливість використання внутрішньобанківських резервів
k_{28} = Недоходні активи / Капітал	$(a2+a3+a4+ a17+a18+ a19):(C1+C4)$	0,5–2,0 раза	пріоритетність напрямлень використання капіталу
k_{29} = Доходні активи / Капітал	$(a5+A6+A10+ a16):(C1+C4)$	8,0–18,0	розмір доходних активів, які вдається отримати з кожної гривні капіталу

Використані в таблиці 2.7 агрегати e1 та r1 мають такі значення:

e1 – процентна маржа – як різниця між процентними доходами та процентними витратами;

r1 – процентні витрати.

Таким чином, поданий аналіз діяльності банку на підставі модифікованого балансу рівняння слугує для контролю над банком з приводу дотримання та регулювання обмежень, які вибрані банком в якості стратегії на конкретний період.

У **третьому (оптимізаційному) розділі** приводиться обґрунтування пропозицій з вдосконалення роботи банку. Проведення аналізу балансової звітності банку, який використовується для оцінювання фінансового стану банку клієнтами та іншими банками, які перебувають з цим банком в кореспондентських відносинах.

2.5. Висновки і список використаних джерел.

У **висновку** в короткій формі приводяться найбільш обґрунтовані висновки і пропозиції, направлені на покращення фінансової діяльності об'єкту дослідження. Обсяг висновків – 1-2 сторінки.

До **списку використаних джерел** вносяться всі використані при написанні роботи джерела інформації: законодавчі та нормативні акти, підручники, навчальні посібники, періодичні видання.

До **додатків** може бути віднесений допоміжний матеріал, який був використаний в роботі але не відображений в тексті. Це можуть бути зокрема: таблиці, рисунки, звітні документи підприємств (обов'язково заповнені), статистичні дані виконання бюджетів та інші матеріали. Як правило в додаток відносяться інформативні та ілюстративні матеріали, які займають повну сторінку, або повторюються по формі.

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО АРКУША

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

кафедра обліку та фінансів

Індивідуальна розрахункова робота
на тему: «Аналіз результатів діяльності банку на основі
фінансової звітності»

З ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Виконав (ла): Студент (ка) групи _____

Керівник: _____

Харків – 2024